

органами з питань автоматичного обміну інформацією.

Інститут трансфертного ціноутворення розвивається в Україні швидкими темпами. З кінця 2013 року, коли були впроваджені перші норми, і до сьогоднішнього часу ст. 39 Податкового кодексу України зазнала змін, які мають тенденцію до узгодження з міжнародними стандартами.

Важливим кроком розвитку трансфертного ціноутворення є розкриття та обмін інформацією з метою оподаткування. Мова йде про комплексну реформу всієї

системи міжнародних угод з орієнтацією на перехід до автоматичного обміну інформацією.

Якщо перші податкові угоди передбачали двостороннє співробітництво контролюючих органів, то пропонується автоматична система обміну податковою інформацією є складним, багатофункціональним механізмом, який потребує виконання певних законодавчих та технічних вимог з боку України. Тому не варто розраховувати на швидке вирішення визначених проблем, але вже сьогодні треба над цим працювати.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дзюба П. Трансфертні ціноутворення у фінансовій системі ТНК : Дис... канд. екон. наук за спец. : 08.05.01 / П. Дзюба. – К, 2005. – 210 с.
2. Шнипко О. Транснаціональні компанії та проблеми транснаціоналізації і українського ринку / О. Шнипко // Економіст. – 2005. – № 1. – С. 58–63.
3. Настанови ОЕСР щодо трансфертного ціноутворення для ТНК та податкових служб (22 червня 2010 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sfs.gov.ua/data/material/000/021/80820/o.pdf>.
4. A Legal View of the Implication for the Corporate, Business and Investment Sectors. Budget 2004. – Norton Rose, 2004. – 10 p.
5. Податковий кодекс України : Закон України від 02 грудня 2010 року // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13-14, 15-16, 17. – Ст. 112.
6. «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо удосконалення податкового контролю за трансфертним ціноутворенням» : Закон України від 28 грудня 2014 року № 72-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 10. – Ст. 56.
7. «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо трансфертного ціноутворення» : Закон України від 15 липня 2015 року № 609-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 40-41. – Ст. 380.
8. Тенденції у сфері міжнародного оподаткування 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [www.ey.com.Publication.vwluAssets](http://www.ey.com/Publication.vwluAssets).

УДК 347.73 (043)

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ ЗМІСТ МІСЦЕВИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ

THEORETICAL AND LEGAL CONTENTS OF LOCAL BORROWING

Фокша Л.В.,
к.ю.н., доцент

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Стаття присвячена дослідженню теоретико-правового змісту місцевих запозичень. Проаналізовано нормативно-правову базу, що регулює правовідносини в сфері місцевих запозичень. Визначено характерні особливості запозичень як методу фінансової діяльності органів місцевого самоврядування. Проаналізовано форми здійснення місцевих запозичень, їх переваги та недоліки. Окреслено пріоритетні напрями вдосконалення вітчизняного законодавства в сфері місцевих запозичень.

Ключові слова: місцеві запозичення, облігації місцевих позик, кредитні ресурси, боргові зобов'язання, місцеві фінанси, соціально-економічний розвиток регіонів.

Статья посвящена исследованию теоретико-правового содержания местных заимствований. Проанализирована нормативно-правовая база, регулирующая правоотношения в сфере местных заимствований. Определены характерные особенности заимствований как метода финансовой деятельности органов местного самоуправления. Проанализированы формы осуществления местных заимствований, их преимущества и недостатки. Определены приоритетные направления совершенствования отечественного законодательства в сфере местных заимствований.

Ключевые слова: местные заимствования, облигации местных займов, кредитные ресурсы, долговые обязательства, местные финансы, социально-экономическое развитие регионов.

The article is devoted to research of theoretical and legal content of local borrowing.

The legal framework that regulates relations in the sphere of local borrowing was analyzed. It is determined that the financial and legal category «local borrowing» is characterized by the following features: a voluntary and contractual nature; is carried out in terms, return and payment; attracted by borrowing funds for investment purposes; repayment of debt by borrowing; financed from the budget; legal relations in the field of local borrowing appear during the financial activities of local governments and are aimed at the formation, distribution and using of public funds, borrowings is carried out to implement the public interest.

Was researched forms of local borrowing: loan contracts (loan agreements) and issuing of municipal bonds. The criteria that affecting on the choice of instrument borrowing have investigated.

It is proved that the best option for the territorial community is to maintain a relatively constant proportion of current funding and financing by borrowing by the local investment programs. The priority directions of improvement of national legislation on local borrowing were determined.

It is indicated that government regulation of local borrowing should be implemented in the following forms: regulation of an order of local borrowing, implementation of projects and debt's repayment; the statutory maximum amount of local debt and determine ways to optimize repayment obligations; control over the use of funds attracted by local borrowing; developing mechanisms to enforce the obligations of local borrowings in order to protect the interests of the state, creditors and the local community.

Was determined that the fundamental criteria for improving the legislation of Ukraine in the sphere of local borrowing should be: stimulating by the state of local borrowing market to improve the investment jurisdiction of local governments; protecting the interests of the state, creditors and local communities in attracting credits (loans), using loans and repayment of debt; ensuring openness and transparency of borrowing.

Key words: local borrowing, local bonds, loans, debt, local finances, socio-economic development of regions.

Процес формування ефективної фінансової системи держави потребує посилення ролі територіальних громад у вирішенні соціально-економічних проблем, які існують на територіях їх розташування. Пріоритетним напрямом діяльності органів влади на місцях має стати не лише виконання першочергових функцій забезпечення життєдіяльності громади, а й упровадження стратегічного місцевого розвитку, що приведе до покращення якості управлінських послуг та підвищення рівня життя населення регіону.

Недостатність грошових ресурсів, що наявні у розпорядженні органів місцевого самоврядування, ускладнює можливість фінансування програм соціально-економічного розвитку територій. В цих умовах здійснення місцевих запозичень є ефективним та зручним інструментом вирішення завдань, пов'язаних із залученням необхідних грошових коштів для фінансування тих чи інших інвестиційних проектів, спрямованих на покращення місцевої інфраструктури.

Окремі питання місцевих запозичень досліджувалися в працях таких вітчизняних і зарубіжних науковців, як: В. Т. Барінов, К. Р. Безсмертна, Л. К. Воронова, С. В. Глущенко, О. П. Горбунова, Н. Д. Еріашвілі, І. Б. Заверуха, М. В. Карасева, Ю. О. Крохіна, І. І. Розпутенко, А. А. Нечай, А. С. Нестеренко, О. П. Орлюк, В. М. Падалка, М. М. Пастернак, З. І. Перощук, Л. А. Савченко, І. І. Янжул.

Метою статті є визначення теоретичних і правових засад місцевих запозичень як механізму наповнення місцевих бюджетів. Для досягнення зазначеної мети поставлено такі завдання: визначити особливості місцевих запозичень як методу фінансової діяльності органів місцевого самоврядування; проаналізувати форми здійснення місцевих запозичень, їх переваги та недоліки; окреслити пріоритетні напрями вдосконалення вітчизняного законодавства в сфері місцевих запозичень.

Закріплення права органів місцевого самоврядування на здійснення місцевих запозичень надає можливість територіальним громадам самостійно вирішувати питання створення, приросту чи оновлення стратегічних об'єктів довготривалого користування, забезпечувати створення додаткових робочих місць та підвищувати рівень надання соціальних послуг населенню. Проте недосконалість правового регулювання сприяє зниженню в Україні ролі запозичень як альтернативного джерела мобілізації фінансових ресурсів органами місцевого самоврядування.

Умови, підстави та основні принципи здійснення місцевих запозичень регулюються нормами, що представлені в загальних законодавчих актах – в Бюджетному, Цивільному та Господарському кодексах, а також у спеціальних – Законі України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні», Законі України від 23 лютого 2006 року № 3480-IV «Про цінні папери і фондовий ринок» та ін.

Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» (ст. 70) закріплює, що рада або, за її рішенням інші органи місцевого самоврядування можуть здійснювати місцеві запозичення та отримувати позики місцевим бюджетам відповідно до вимог, встановлених Бюджетним кодексом України (далі – БК України) [1].

БК України визначає це положення більш конкретизовано. Відповідно до ст. 16 Бюджетного кодексу України, винятково Верховна Рада Автономної Республіки Крим та міські ради мають право здійснювати місцеві внутрішні запозичення, а щодо права органів місцевого самоврядування залучати кошти із зовнішніх джерел, то тут коло уповноважених суб'єктів ще більше звужується, оскільки згідно з Кодексом місцеві зовнішні запозичення можуть здійснювати лише Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Київська, Севастопольська міські ради, міські ради міст обласного значення. При цьому місцеві зовнішні запозичення шляхом отримання кредитів (позик) від між-

народних фінансових організацій можуть здійснювати всі міські ради [2].

Тобто зазначена в Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» норма потребує уточнення, оскільки до органів місцевого самоврядування, крім міських, відносять також і сільські, селищні ради, які не мають права здійснювати запозичення згідно з БК України. Також залишається незрозумілим, які «інші органи місцевого самоврядування» за рішенням ради можуть вступати в кредитні відносини.

Згідно з БК України, місцеве запозичення слід розглядати як операції з отримання до бюджету Автономної Республіки Крим чи міського бюджету кредитів (позик) на умовах повернення, платності та строковості з метою фінансування бюджету Автономної Республіки Крим чи міського бюджету [2].

Стаття 74 БК України конкретизує призначення та мету здійснення запозичень і зазначає, що місцеві запозичення здійснюються з метою фінансування бюджету розвитку бюджету Автономної Республіки Крим, міських бюджетів та використовуються для створення, приросту чи оновлення стратегічних об'єктів довготривалого користування або об'єктів, які забезпечують виконання завдань Верховної Ради Автономної Республіки Крим та міських рад, спрямованих на задоволення інтересів населення Автономної Республіки Крим і територіальних громад міст [2].

Тобто кошти, що залучаються за рахунок здійснення запозичень, спрямовуються переважно на розвиток основних фондів, мають інвестиційне призначення, що посилює можливість органів місцевого самоврядування у самостійному вирішенні регіональних програм розвитку.

Здійснення місцевих запозичень приводить до переведення значної кількості об'єктів з фінансування за рахунок доходів бюджетів на інвестування. Інвестування, засноване на запозиченнях, безумовно має орієнтуватися на їх своєчасне повернення. Тобто на першому місці в інвестиційній програмі місцевих органів влади і органів місцевого самоврядування мають бути критерії економічної ефективності.

М. М. Пастернак в своїй дисертаційній роботі визначає характерні особливості запозичень:

- вони є формою інвестиційних відносин, які утворюються на фінансовому ринку;
 - для інвестора запозичення завжди виступає як капітал-власність, який надається позичальнику на певних умовах;
 - економічною формою використання запозичення є капітал-функція (навіть якщо запозичення безпосередньо не набуває форми капіталу);
 - кредитування або придбання облигацій здійснюється за умов конкурентної боротьби [3].
- Як фінансово-правова категорія, місцеві запозичення характеризуються такими особливостями:
- мають добровільний та договірний характер. Правовідносини, що виникають в сфері місцевих запозичень виникають на підставі певних договорів між органами місцевого самоврядування та юридичними і фізичними особами (як резидентами, так і нерезидентами), міжнародними фінансовими організаціями, і забезпечуються сукупністю методів, які поєднують імперативне й диспозитивне регулювання;
 - здійснюються на умовах строковості, повернення і платності;
 - залучені за рахунок запозичень грошові кошти мають інвестиційне призначення;
 - погашення боргових зобов'язань, що виникають у результаті здійснення запозичень, здійснюється за рахунок бюджетних коштів;
 - правовідносини в сфері місцевих запозичень виникають в процесі фінансової діяльності органів місцевого самоврядування і спрямовані на планомірне утворення, розподіл та використання публічних фондів коштів;

– запозичення здійснюється з метою реалізації публічного інтересу, адже, по-перше, мобілізація фінансових ресурсів здійснюється з метою залучення коштів до централізованих публічних фондів коштів (місцевих бюджетів); по-друге, здійснюється з метою задоволення публічних інтересів – фінансування економічно та соціально значущих об'єктів; по-третє, погашення, а також виплата у передбачених випадках доходу за кредитом (позикою) відбувається за рахунок публічних фінансів, що зосереджені в місцевих бюджетах.

Таким чином, під місцевим запозиченням слід розуміти врегульовані нормами права відносини з приводу мобілізації Верховною Радою Автономної Республіки Крим та міськими радами вільних грошових коштів фізичних, юридичних осіб і міжнародних фінансових організацій, на умовах добровільності, строковості, повернення й платності з метою фінансування бюджету розвитку бюджету Автономної Республіки Крим, міських бюджетів.

Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 16 лютого 2011 року № 110 «Про затвердження Порядку здійснення місцевих запозичень», місцеві запозичення можуть здійснюватися у формі: укладення договорів позики (кредитних договорів) та випуску облігацій місцевих позик [4].

Критеріями, що впливають на вибір інструменту запозичення, можна визнати:

- визначені міською радою обсяги необхідних фінансових ресурсів;
- ступінь розвитку ринкової інфраструктури;
- соціальну значущість об'єкта, що планується фінансувати за рахунок акумульованих коштів.

Аналіз досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців дав змогу виділити ряд переваг облігаційної форми місцевих запозичень порівняно з іншими механізмами акумулювання додаткових грошових ресурсів на ринку позикового капіталу:

- зниження вартості запозичень (емісія облігацій дає можливість знижувати відсоткові ставки щодо запозичених ресурсів, мобілізуючи на внутрішньому фінансовому ринку вільні кошти фізичних та юридичних осіб, фінансових установ. Широке коло інвесторів забезпечує можливість запозичення на більш привабливих умовах порівняно із залученням на ці цілі прямих кредитів комерційних банків);

- встановлення умов запозичень самостійно органами місцевого самоврядування, з урахуванням можливостей та потреб регіону;

- удосконалення інфраструктури регіональних фондових ринків (успішне проведення облігаційних запозичень відіграє важливу роль у поліпшенні інвестиційного клімату в регіоні, створює потужний імпульс розвитку інфраструктури регіональних фондових ринків [5], що позитивно впливає в свою чергу на розвиток вітчизняного фондового ринку та забезпечує його інтеграцію у міжнародний ринок капіталу);

- сприяння міжрегіональному руху капіталів (емісія облігацій місцевих позик дає змогу вирішити гостру проблему залучення капіталу зі столиці до регіонів. Процес доступу регіонів до столичних фінансових ресурсів, що становлять близько 82% сукупних активів українських комерційних банків, ускладнюється через відносну слабкість філіальної мережі київських комерційних банків. При цьому ринок міжбанківських кредитів також не в змозі повністю забезпечити доступ регіонів до сконцентрованих у Києві грошових ресурсів через низькі ліміти міжбанківського кредитування, встановленого для переважної більшості регіональних комерційних банків. Прискорений розвиток ринку емісійних боргових цінних паперів стає необхідною умовою ефективного міжрегіонального руху капіталу [5]);

- сприяння трансформації вільних коштів населення в інвестиції (емісія облігацій вирішує проблему трансфор-

мації заощаджень населення в інвестиції, що має забезпечити членам територіальної громади, крім соціального, ще й економічний ефект у вигляді відсотків за користування кредитними ресурсами);

- залучення значних обсягів фінансування на середньо- та довгострокові терміни використання;
- набуття публічної кредитної історії регіону;
- зняття соціального напруження в регіоні з відновленням ефективно функціонуючого ринку праці [6, с. 41].

Як зазначають дослідники, облігації місцевої позики «забезпечують вигоду всім учасникам: емітенти одержують грошові кошти для втілення своїх програм і проєктів; інвестори одержують у власність цінні папери, які дають стабільний дохід; населення регіону матиме важливі для нього об'єкти у сферах виробництва, торгівлі й обслуговування» [7].

Характерними особливостями укладення договорів позики (кредитних договорів) з метою фінансування місцевих бюджетів є:

- на відміну від облігаційної позики, банківський кредит можна брати і погашати за графіком, залежно від потреб у фінансуванні об'єктів адресної інвестиційної програми та надходження доходів до бюджету;

- вартість залучення коштів у вигляді банківського кредиту вище, ніж вартість залучення коштів за допомогою облігаційних запозичень. Науковці це пов'язують з різними факторами, серед яких: низька конкуренція між інвесторами. При залученні кредиту конкурують максимум 3-5 банків, а при розміщенні облігаційних запозичень – кілька десятків інвесторів з будь-якого регіону України. У результаті більш суворой конкуренції в другому випадку вартість залучення коштів зменшується. Вартість залучених коштів визначається шляхом переговорів з урахуванням як можливостей міста, так і кредитної політики банків;

- процедура отримання кредиту є менш клопіткою, ніж емісія облігацій, не вимагає залучення посередників, і передбачає швидше отримання коштів.

Процесу здійснення запозичень передують формування певної політики щодо фінансових можливостей місцевого бюджету. Загальне оцінювання фінансового стану органу місцевого самоврядування є одним із найважливіших чинників управління бюджетними ресурсами. При оцінюванні фінансового стану здійснюється аналіз бюджетних зобов'язань, що є особливо необхідним із точки зору виявлення можливостей бюджету розвитку та реалізації місцевих інвестиційних проєктів. Незначні фінансові можливості бюджетів органів місцевого самоврядування роблять неможливим фінансування цих потреб з поточних надходжень у необхідному розмірі. У цьому випадку реальні можливості фінансування таких проєктів полягають у здійсненні муніципальних запозичень [8].

Порівнюючи два підходи до фінансування – з поточних витрат чи з використанням запозичень, О. П. Крайник зазначає, що перший варіант потребує занадто багато часу на завершення проєктів і загалом може обійтись значно дорожче. Так само і використання другого підходу супроводжується значними проблемами. До них можна віднести:

- 1) високу вартість кредитного капіталу в банківській системі;
- 2) недосконалість системи фінансової оцінки платоспроможності органу місцевого самоврядування;
- 3) відсутність системи рейтингу облігацій, яка б давала незалежну оцінку ризику за облігаціями [8].

При цьому, як свідчить світовий досвід, фінансування інвестиційних проєктів за рахунок запозичених коштів має забезпечити:

- залучення в економіку регіонів коштів іноземних інвесторів;
- трансформацію заощаджень населення в інвестиції;
- стимулювання становлення в регіоні сучасного фондового ринку та його інтеграцію у державний та міжнародні ринки капіталів;

– створення додаткових робочих місць та зняття соціального напруження з відновленням ефективно функціонуючого ринку праці тощо.

До того ж, доцільно зауважити, що проекти, профінансовані за рахунок запозичених коштів, можуть давати дохід від продажу товарів і надання послуг, який дасть змогу погасити борг і покрити операційні витрати.

Тому оптимальним варіантом для територіальної громади є підтримання відносно постійної пропорції поточного фінансування та фінансування за рахунок запозичень інвестиційних програм на місцевому рівні.

Фінансування за рахунок запозичень високорентабельних бізнес-проектів доцільно поєднувати із соціальними проектами, що є малоприбутковими і взагалі розраховані на соціальний або екологічний ефект. Йдеться про те, що такі проекти мають включатися в реалізацію поряд з високодохідними проектами у розрахунок отримання загального достатнього прибутку. В підсумку і запозичені кошти своєчасно повертаються і обслуговування боргу не виходить за встановлені межі.

Здійснення запозичень має стати інструментом фінансування критичних суспільних потреб, таких як розвиток систем електро- і водопостачання, каналізації, транспортних мереж, будівництво житла, об'єктів освіти, охорони здоров'я тощо [9, с. 154-155]. Науковець І. І. Мазур зазначає, що проекти, які реалізуються за рахунок залучення у такий спосіб коштів, позитивно впливають на місцеві громади, створюючи нові робочі місця, розвиваючи інфраструктуру, без якої неможливий розвиток конкурентного підприємницького середовища та підвищення соціальних стандартів [10, с. 24-25].

Беручи за основу дослідження І. Б. Заверухи [11, с. 218], можна дійти висновку, що державне регулювання місцевих запозичень найбільш логічно здійснювати у таких формах:

1) правове регулювання порядку здійснення місцевих запозичень, реалізації проектів та погашення боргових зобов'язань;

2) нормативне закріплення граничної межі розміру місцевого боргу та визначення шляхів оптимізації погашення зобов'язань;

3) контроль за використанням коштів, залучених шляхом місцевих запозичень;

4) розробка механізмів забезпечення виконання зобов'язань за місцевими запозиченнями з метою захисту інтересів держави, кредиторів і територіальної громади.

У результаті реалізації цих заходів може бути створена належна соціально-економічна основа й нормативна база, які сприятимуть місцевому самоврядуванню у залученні додаткових фінансових ресурсів і нададуть змогу ефективно їх використовувати.

Низька інвестиційна привабливість регіонів України, небажання вкладати кошти в її економіку, крім суто економічних причин, зумовлена здебільшого незацікавленістю чи байдужістю місцевої влади до проблеми залучення інвестиційних ресурсів, тому певні регіони стають утриманцями держави і не мають економічних стимулів розвивати свій господарський комплекс.

Успішність інвестиційних проектів багато в чому залежить від відкритості органів державної влади та місцевого самоврядування до співпраці з територіальною громадою міст. Звичайно, головна роль у процесі підвищення інвес-

тиційної привабливості регіонів України повинна належати державі, яка має для цього необхідні ресурси й може визначити перспективні напрями та об'єкти інвестування. Разом з тим, органам місцевого самоврядування необхідно розробляти основні положення інвестиційної політики на регіональному рівні щодо залучення коштів під перспективні інвестиційні проекти, координувати інвестиційні проекти, контролювати раціональне використання отриманих грошових ресурсів.

Для активізації інвестиційної діяльності в регіонах потрібна ефективна інвестиційна політика з чіткими механізмами її реалізації як на державному, так і на регіональному рівнях.

Отже, для здійснення місцевих запозичень необхідно виконання таких умов:

1) наявність та якість середньострокового фінансового плану. Для того щоб розробити графік погашення середньо- і довгострокових запозичень, необхідно спрогнозувати доходи та видатки місцевого бюджету на середньостроковий період. Якісне виконання цього прогнозу можливе лише при наявності перспективного фінансового плану;

2) наявність та якість адресної інвестиційної програми. Відсутність переліку проектів для фінансування означає, що або цілі використання запозичених коштів не визначені, або за рахунок запозичених коштів будуть фінансуватися поточні витрати. І перший, і другий варіант є неприйнятними;

3) дотримання обмежень, встановлених у БК України, а саме:

– загальний обсяг місцевого боргу та гарантованого Автономною Республікою Крим чи територіальною громадою міста боргу (без урахування гарантійних зобов'язань, що виникають за кредитами (позиками) від міжнародних фінансових організацій) станом на кінець бюджетного періоду не може перевищувати 200% (для міста Києва – 400%) середньорічного індикативного прогнозного обсягу надходжень бюджету розвитку (без урахування обсягу місцевих запозичень та капітальних трансфертів (субвенцій) з інших бюджетів), визначеного прогнозом відповідного місцевого бюджету на наступні за плановим два бюджетні періоди (п. 3 ст. 18 БК України);

– видатки місцевого бюджету на обслуговування місцевого боргу не можуть перевищувати 10% видатків загального фонду місцевого бюджету протягом будь-якого бюджетного періоду, коли планується обслуговування місцевого боргу (п. 6 ст. 74 БК України);

– обсяг та умови здійснення місцевих запозичень погоджуються з Міністерством фінансів України (п. 2 ст. 74 БК України) [2].

Місцеві запозичення є альтернативним інструментом залучення додаткових фінансових ресурсів для реалізації конкретних інвестиційних проектів. Проте недосконалість та іноді суперечливість правового регулювання сприяє зниженню в Україні ролі місцевих запозичень. Тому основоположними критеріями при вдосконаленні законодавства України у сфері місцевих запозичень мають бути: стимулювання державою розвитку ринку місцевих запозичень з метою підвищення інвестиційної компетенції органів місцевого самоврядування; забезпечення захисту інтересів держави, кредиторів та територіальної громади при залученні кредитів (позик), їх використанні й погашенні боргових зобов'язань; забезпечення відкритості та прозорості процесу здійснення запозичень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.
2. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08 липня 2010 року № 2456-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 50–51. – Ст. 572.
3. Пастернак М. М. Місцеві позики як інструмент фінансування соціально-економічних програм органів місцевого самоврядування : Дис... канд. екон. наук за спец. : 08.04.01 / М. М. Пастернак. – Ірпінь, 2001. – 220 с.
4. Про затвердження Порядку здійснення місцевих запозичень : Постанова Кабінету Міністрів України від 16 лютого 2011 року № 110 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 12. – Ст. 512.

5. Ходаківська В. П. Ринок фінансових послуг : навчальний посібник / В. П. Ходаківська, О. Д. Данілов. – Ірпінь : Академія ДПС України, 2001. – 501 с.
6. Муніципальні запозичення в Україні : матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми фінансування розвитку великих міст за рахунок муніципальних запозичень та шляхи їх розв'язання» (м. Київ, 29 вересня 2004 року) / [редкол. : В. І. Кравченко, В. М. Падалка, Д.М. Гридчук та ін.]. – К. : Міжнародний інститут фінансів, 2005. – 192 с.
7. Розпутенко І. І. Розвиток позик органів місцевого самоврядування в перехідний період : автореф. дис... на здобуття наук. ступеня канд. наук з державного управління за спец. : 25.00.04 «місцеве самоврядування» / І. І. Розпутенко. – К., 2003. – 20 с.
8. Крайник О. Формування стратегії запозичень органами місцевого самоврядування / О. Крайник // Демократичне врядування : науковий вісник. – 2011. – № 6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.lvivacademy.com/visnik6/fail/+Krajnyk.pdf>.
9. Нестеренко А. С. Правові засади формування та використання місцевих фінансових ресурсів в Україні : монографія / А. С. Нестеренко. – Одеса : Юридична література, 2006. – 208 с.
10. Мазур І. І. Особливості становлення ринку муніципальних паперів в Україні / І. І. Мазур // Стратегічні пріоритети. – 2010. – № 1. – С. 23–28.
11. Заверуха І. Б. Проблеми правового регулювання державного боргу України : Дис... д-ра юрид. наук за спец. : 12.00.07 / І. Б. Заверуха. – Л., 2007. – 441 с.

УДК 347.73.

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ В АУДИТОРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

PECULIARITIES OF FINANCIAL MONITORING IN AUDITING

Цой В.К.,
студентка

*Інститут права імені князя Володимира Великого
Міжрегіональної академії управління персоналом*

У статті розглянуто підходи до визначення сутності фінансового моніторингу як превентивного заходу із попередження та протидії відмивання «брудних» коштів. Розкрито особливості здійснення процедури фінансового моніторингу такими спеціально визначеними суб'єктами, як аудитори, аудиторські фірми у контексті діючого законодавства.

Ключові слова: фінансовий моніторинг, фінансове правове поле, легалізація коштів, суб'єкт первинного фінансового моніторингу, аудит, аудиторська діяльність, індикатори ризику.

В статье рассмотрены подходы к определению сущности финансового мониторинга как превентивной меры по предупреждению и противодействию отмывания «грязных» денег. Раскрыты особенности осуществления процедуры финансового мониторинга такими специально определенными субъектами, как аудиторы, аудиторские фирмы в контексте действующего законодательства.

Ключевые слова: финансовый мониторинг, финансовое правовое поле, легализация денег, субъект первичного финансового мониторинга, аудит, аудиторская деятельность, индикаторы риска.

The article deals with approaches to defining the essence of financial monitoring as a preventive measure to prevent and counteract money laundering of «dirty» money. It outlines established by law and based on FATF recommendations corresponding identified suspicious transactions: 1) to identify transactions obligatory for financial monitoring; 2) for transactions being obligatory for internal financial monitoring.

The peculiarities of financial monitoring procedure implementation by such entities specially designated as auditors and audit firms in the context of current legislation are considered. The attention is focused on the fact that duties in the audit sector (entity of initial financial monitoring) provided by auditors, audit firms, entities providing accounting services to clients in accordance with FATF Recommendations in the following areas: in the implementation of purchase and sale of real estate needed to manage assets; if necessary in managing a bank account or securities account; if necessary to raise funds for the formation of a new legal entity and to ensure it with cash; in the case when you create a new legal entity and support of its audit procedures or management; the implementation of sale of legal entities (corporate rights).

The article highlights a number of factors that contribute to the laundering of «dirty» money in our country: the imperfection of mechanisms of control and monitoring of financial institutions; failure of international standards of financial regulation developed by specialized international organizations; corruption among state executive, judicial and even law enforcement authorities; inability or limited to the exchange of financial information with foreign law enforcement authorities in terms of financial monitoring of such specially designated entities as auditors, audit firms are not fully developed meaningful, logical regulatory coordination concerning risk assessment. Recommendations on optimizing and improving of the financial monitoring subjects such as auditors, audit firms are given.

Key words: «dirty» money, financial monitoring, financial legal framework, legalization of funds, initial financial monitoring entities, audit, auditing, risk indicators.

За останні 15-20 років проблема відмивання незаконних доходів стала однією з основних міжнародних проблем, до вирішення якої залучені провідні країни світу. За оцінками різних міжнародних експертів, в останні роки доходи від різного роду злочинів складають від 5 до 7% світового валового продукту.

На сьогоднішній день майже всі країни світу на державному рівні максимально вживають заходів щодо попередження та боротьби з відмивання нелегальних доходів, набутих злочинним шляхом. І важливу роль при цьому відведено

контролюючим органам. Основи міжнародної співпраці закладені на поєднанні використання різних методів та засобів із врахуванням специфіки відповідного законодавства. Мова йде про Рекомендації FATF 23 (2012 р.) [6].

Адже кожна держава, відповідно до свого правового поля, розробляє та впроваджує власні заходи боротьби із легалізацією злочинних коштів. Україна не стала винятком, і в процесі адаптації нормативно-правового забезпечення фінансової діяльності до світових стандартів було створено орган Державного фінансового моніторингу